а що до чистоти, то акурат те саме написав про сучасних Нїмців иньший Араб (у Казвіні), що про Русь Фадлан, котрий в додатку й не був на Руси. *М. Грушевський.*

Summa Rerum Romaeorrhosicarum (sic) — Ἅπαντα τὰ Ῥωμαιορρωσικά — Греки и Русь, Спб., 1898, ст. 43.

Під сим троязичним титулом, без імени автора, вийшов, як значить ся на окладинцї — проспект „приготованої до друку повної збірки історично-лїтературних і археольоґічних фактів для оцїнки характера руско-византийських відносин в хронольоґічнім порядку від давнїх часів до 1453 р.“. Сей великий плян уложив собі д. Хрізант Лопарьов, петербурський археоґраф, що зробив собі імя кількома щасливими находками з старої руської і російської лїтератури, але в византийській науцї досї нїчим особливим себе не показав. Видана ним книжечка містить в хронольоґічнім порядку ті звістки й факти, що мають увійти в задуманий ним корпус; автор при тім мав, як можна догадуватись з передмови, подвійну мету — дати „справочную брошюру“ і заразом — доповнити свій запас фактів, взиваючи специялистів до доповнення його. Доповнити й поправляти тут, розумієть ся, прийдеть ся не одно (от нпр. я не знайшов згадки Масуді про похід Руси на Византию, оповіданнє ібн-Хардадбега чомусь стоїть під 856 р., хоч дослїди де-Ґуе пересунули час написання значно назад; не знати, по що звістка Табарі увійшла сюди, й ин.). Що до характера підручника, то автору треба було давати більш детальні вказівки на джерела, тим часом у нього подаєть ся тільки імя автора, а часто навить і зовсїм не вказуєть ся на джерело. Він заявляє в передмові, що має замір повторити ще кілька разів виданнє сього проспекта; доки ми діждемось самого корпуса, сей проспект, перероблений справдї в короткий підручник, з детальними цитатами і вказівками видань і лїтератури, міг би бути дуже користним.

Що до самого корпуса, то автор каже, що хотїв дати з початку тексти з перекладом і апаратом, але тепер постановив обмежитись виданнєм текстів з перекладами і реєстром археольоґічного материялу; він запевняє, що сей корпус ним вже приготований до друку. Се, розумієть ся, дуже добре; тільки може було б лїпше зістати ся при початковім — ширшім плянї, виконавши його колєктивно, коли не стає сил самого автора. В Росиї останнїми часами визаитийська наука розвинула ся досить значно, і того рода колєктивна праця легко могла б бути сповнена. Нпр. одна з книгарських фірм (Пантєлєєва) заповіла недавно „Історию Византийської імперії“, написану д. Успенским разом із Васїлєвским й иньшими особами; відповідне виданнє задуманого д. Лопарьовим, зроблене теж ко-

лєктивно в разї потреби, було б дуже цїнним набутком і для російської, й для нашої історії. Тільки археольоґічний материял ледви чи буде рационально вводити в сей корпус і факти історії штуки розсаджувати між текстами — вони мусять бути зібрані осібно й оброблені зовсїм иньшим методом. *М. Г.*

A. Prochaska — Na soborze w Konstancyi, Краків, 1897, ст. 100 (відбитка з XXXV т. Rozpraw wydz. hist.-fil. краківської академії).

Від 1414—1418 р. відбував ся в Констанциї звісний в історії католицької церкви собор. В сїм соборі брали участь заступники всїх наций, що належали в той час до католицької церкви. Д. Прохаска обговорює в своїй працї специяльно дїяльність репрезентантів Польщі на згаданім соборі.

Король Ягайло вислав до Констанциї численне посольство. Найвизначнїйшим репрезентантом Польщі на соборі був ректор краківської академії Павел. Поляки розвинули широку дїяльність на соборі і причинили ся в великій мірі до усуненя папської схизми і вибору Мартина V папою; та коли ся пекуча справа зійшла з дневного порядку нарад собору, задумали вони порушити на соборі і свою домашню справу: се було полагодженнє спору з орденом Хрестоносцїв, а властиво цїлковите його скасованнє.

Хрестоносцї мали ширити католицьку віру, але в дїйсности вони дбали в першій мірі про побільшенє своїх територий і стали небезпечними сусїдами Польщі. Крім того Польща і орден мали ріжні взаїмні претенсиї до себе по причинї граничних спорів.

До посередництва в сїй справі взяв ся вже давнїйше римський король Жигмонт, та поступованє його в сїй справі було не щире: супроти Польщі поступав він неприязно, а від ордена заходив ся видурити як найбільше гроший і для того проволїкав справу та ятрив ненависть між обома сторонами. Щоб рішучо сю справу полагодити, порушило її польське посольство на соборі. Поляки доказували, що лише вони успішно ширять християнство на сходї Европи, і боронили унїї, на котру також нападав ся орден. Для попертя своїх теоретичних виводів спровадили Поляки посольство новоохрещеної Жмуди з жалобою на орден і руського митрополїта Цамвлака, що мав просити у папи перевести унїю на Руси, хоч сам д. Прохаска признає, що терен під унїю не був іще цїлком підготовлений. Се показує, що подорож Цамвлака на констанцький собор була лише полїтичним експеріментом, але сї демонстрациї проти Хрестоносцїв Полякам удали ся.